

Compliance, een inleiding

Compliance is oorspronkelijk afkomstig uit de Angelsaksische landen. Reeds in de dertiger jaren dook dit begrip op in de Verenigde Staten in het kader van 'insider trading' en later ook in het kader van 'money laundering'. Wie het woord 'Compliance' opzoekt in een Nederlands woordenboek zal het derhalve niet aantreffen. Elk willekeurig Engels woordenboek zal daarentegen aangeven dat het hier simpelweg gaat om 'nakoming van ..' of 'toezien op naleving van ..' en dan meestal in de context van wet- en regelgeving.

Algemeen

Vanaf eind jaren tachtig, begin jaren negentig, hebben in Nederland een aantal ontwikkelingen ervoor zorg gedragen dat compliance steeds meer in de belangstelling is komen te staan en een in belang toenemende plaats heeft ingenomen in de huidige maatschappij.

Een eerste ontwikkeling is de bescherming van de afnemers (consumenten) van financiële diensten. Toezichhouders als de Stichting Toezicht Effectenverkeer, De Nederlandsche Bank en de Verzekeringskamer maar ook de rechtspraak benadrukken steeds meer dat een financiële instelling een toenemende zorgplicht heeft ten opzichte van de cliënt in een steeds complexer wordende financiële wereld. Normen en waarden zijn in dit verband sterk veranderd (en veranderen nog steeds) en bepaalde zaken worden niet meer gedoogd of toegestaan. Wat tien jaar geleden nog gebruikelijk was, bijvoorbeeld de 'gouden tip', is nu maatschappelijk ethisch niet meer verantwoord of is zelfs door de wetgever strafbaar gesteld.

Ten tweede is ook het besef bij de wetgever en de toezichthouders doorgedrongen dat een internationaal opererende financiële markt als die van Nederland kwetsbaar is voor kwalijke invloeden van binnen- en buitenaf. Een recent voorbeeld hiervan is 'Operatie Clickfonds'. Een voorbeeld van vroegere datum is de internationale strijd tegen het witwassen van criminele gelden, reeds eind jaren tachtig in gang gezet.² Wetgever en de toezichthouders zijn derhalve van mening dat de Nederlandse financiële markt als zodanig goed gereguleerd en beschermd moet worden. Integriteit van het financiële stelsel staat voorop. Met het verschijnen van de Nota Integriteit financiële sector in 1997 is hier op grootscheepse wijze aanzet toe gegeven.

Ten derde is het van belang dat de consument het vertrouwen in financiële instellingen niet verliest. Indien deze het vertrouwen niet meer heeft kan dit rampzalige gevolgen hebben voor het financiële stelsel. Debâcles als die van BCCI en Barings hebben veel onrust veroorzaakt. Bovenstaande ontwikkelingen hebben geresulteerd in een toename van wet- en regelgeving en toezicht op dit gebied plus de bijbehorende belangstelling van de media. Financiële instellingen en andere (beursgenoteerde) ondernemingen dienen in overeenstemming te handelen met talloze geschreven en ongeschreven regels die bovengenoemde ontwikkelingen bestrijken.

Compliance is een ruim begrip. In deze inleiding wordt met compliance bedoeld het in de meest algemene zin bevorderen en handhaven van de integriteit van een financiële instelling of andere (beursgenoteerde) onderneming alsmede haar bestuurders en medewerkers met als doel compliance risico's te beheersen en de daaruit voortvloeiende schade te voorkomen. In deze zin is compliance dan ook te beschouwen als een vorm van risicomangement. Immers 'non-compliance' met (relevante) externe en interne regels leidt tot onaanvaardbare risico's zoals gebruik van voorwetenschap, witwassen en normafwijkend gedrag. Nog algemener zou gesteld kunnen worden dat compliance een vorm is van bedrijfsethiek en te maken heeft met de normen en waarden in de maatschappij.

Opgemerkt wordt dat bij compliance het accent in Nederland ligt op de financiële dienstverlenende markt. Dit neemt niet weg, dat compliance niet toepasbaar zou zijn op andere bedrijfstakken. Compliance zou zich bijvoorbeeld ook kunnen uitstrekken naar het medisch of milieugebied zoals in de Verenigde Staten. Vanzelfsprekend zijn ook de nodige ontwikkelingen op dit gebied gaande en niet uit te sluiten is dat op termijn ook voor deze gebieden (verplicht) een compliance officer aangesteld dient te worden.

De compliance officer

Centraal in deze wereld van compliance staat de persoon die ervoor zorg moet dragen dat een onderneming in overeenstemming handelt met de vele compliance regels, de compliance officer. Hij is de specialist op het gebied van compliance, het centrale aanspreekpunt en adviseur voor de onderneming, de bewaker van de integriteit van de onderneming, het management en de overige medewerkers. De huidige ontwikkelingen gaan zo snel dat met recht gesproken kan worden van een nieuw vakgebied in Nederland.

Diverse regels verplichten het hebben van een 'centrale functionaris' of 'toezichthouder'³ ofwel een compliance officer. In het kader van risicomangement stellen toezichthouders zelfs het hebben van een compliance officer voor grotere financiële instellingen als een (moreel) vereiste. De compliance officer neemt derhalve een belangrijke positie in bij financiële instellingen en andere (beursgenoteerde) ondernemingen. De compliance officer heeft

1 Mr. R.A.M. Houben is hoofd Compliance van de SNS Reaal Groep N.V. Hij schreef dit artikel op persoonlijke titel.

2 Zie in dit verband onder meer de 'Basle Statement of Principles on the prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money laundering' van december 1988.

3 Zie bijvoorbeeld artikelen 22 en 23 van de Nadere Regeling Toezicht Effectenverkeer 1999, de Regeling melding en reglementering transacties in effecten 1999 en de Regeling Privé-beleggingstransacties van DNB van 11 januari 1994 (Nederlandse Staatscourant 11 januari 1994-nummer 7).

te maken met uiteenlopende taken op het gebied van de integriteitshandhaving en ethiek. Voorbeelden hiervan zijn het ontwikkelen van een integriteitsbeleid in een organisatie, het omzetten van wet- en regelgeving en gedragscodes in interne procedures, het handhaven van deze procedures en het bevorderen van bewustwording op integriteitsgebied.

Afsluiting

Afsluitend kunnen een aantal kanttekeningen worden geplaatst bij de huidige ontwikkelingen.

Het einde van regulering op het gebied van compliance in Nederland is voorlopig niet in zicht. Integendeel, er vindt steeds meer een vorm van 'veramerikanisering' van compliance plaats. Toezicht wordt geïntensiveerd en er vindt een vergaande regulering plaats waarbij veel zaken dreigen te worden vastgelegd in regels.⁴ Dat het de toezichthouder ernst is als het gaat om toezicht op de integriteit wordt bijvoorbeeld nog eens bevestigd door de Wet Invoering bestuurlijke boetes en dwangsommen.⁵ Vanzelfsprekend dient er een grens aan regulering te zijn. Deze mag niet zover gaan dat het vrije ondernemerschap van personen belemmerd wordt. In deze tijd neigt echter door overregulering het tegenovergestelde beeld te ontstaan.

Er dient derhalve een gezonde balans gevonden te worden tussen vrij ondernemen en regulering door de overheid. Een constante en betere afstemming tussen het (financiële) bedrijfsleven en de wetgever respectievelijk de toezichthouder over (zelf)regulering is en blijft noodzake-

lijk. Zelfregulering is in dit verband in sommige opzichten zelfs te prefereren.⁶

In dit verband zou het een suggestie zijn, nu de Nederlandse regering diverse regels oplegt aan het (financiële) bedrijfsleven in Nederland in het kader van integriteitsbewaking, om in hetzelfde kader bij de diverse ministeries en andere publiekrechtelijke onderdelen van de Nederlandse Staat ook compliance officers aan te stellen. Het is voor een onderneming in deze tijd zaak érvoor zorg te dragen dat ze in het kader van haar 'corporate identity' een eigen integriteitsstrategie heeft waarvan wet- en regelgeving en ethische gedragscode's deel uitmaken maar waarbinnen ook de commerciële doelstellingen kunnen worden gerealiseerd.

Hoewel hier een tegenstrijdigheid in lijkt te schuilen zal een goed opgezette compliance organisatie binnen een onderneming in lijn met de eisen die de maatschappij daaraan stelt gebruikt kunnen worden als een marketing instrument en resulteren in een commerciële meerwaarde. De compliance officer fungeert in dit verband als een soort "geweten" van de onderneming en zal zich niet dienen te beperken tot alleen de wet- en regelgeving, maar zal zich ook moeten buigen over ethische vraagstukken die het imago van zijn organisatie betreffen.

---

4 Zie in dit verband bijvoorbeeld het wetsvoorstel "Actualisatie en harmonisatie van financiële toezichtswetgeving" waarin integriteitstoezicht een wettelijke basis krijgt.

5 Wet van 28 oktober 1999 (Stb. 509).

6 Een voorbeeld hiervan is het Dutch Securities Institute